

the same communicative space, identical understanding of the situation of communication, feedback, clear definition of the subject and content of the communication, the presence of interference between the communicants by means of signs. Also the article describes such types of professional communication of mid-level health workers as informative, convincing, expressive, suggestive, and ceremonial communication.

Keywords: communication, professional communication, mid-level health workers.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013 р.

Прийнято до друку 27.06.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Вакуленко В. М.

УДК 378.14:336.24.08

О. О. Трякіна

**НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН МИТНОГО
СПРЯМУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ „ПРАВО”**

В останні роки в більшості країн світу спостерігається стрімка зміна характеру й умов міжнародної торгівлі, що пов'язано з збільшенням кількості експортних та імпорتنих товарів, появою електронного бізнесу, глобалізацією торгівельних операцій в сфері послуг. Окреслені тенденції зумовили необхідність у пошуку методів та інструментів спрощення процедур торгівлі й збільшення рівня їхньої передбачуваності та прозорості, скорочення витрат і часу на виконання митних формальностей, створення сприятливого середовища для співробітництва між митними адміністраціями та бізнес-партнерами [6].

У свою чергу, вищезгадані процеси підкреслили вирішальну роль ефективної професійної підготовки службовців митних адміністрацій, в результаті якої повинні сформуватися такі професійні знання, уміння та здібності, які б сприяли виконанню професійних функцій та завдань на високому рівні.

Саме тому, у вітчизняній та світовій педагогіці проблеми якісної професійної освіти фахівців у галузі митної справи стали визначальними у пошуках науковцями оптимальних форм, методів та засобів навчання, змістовному наповненні дисциплін, створенні умов для формування у студентів здатності до самостійної, творчої професійної діяльності, максимально повного опанування ними професійних знань. Отже, безпосередньо проблема технології навчання, яка, на думку вчених, є „теорією використання прийомів, засобів і способів організації

навчальної діяльності у ВНЗ” [1], розроблялася у наукових працях А. Алексюка, В. Беспалько, А. Вербицького, Н. Волкової, О. Тарнопольського. Такі дослідники, як Д. Віддоусан, А. Поро, С. Дженнард, Л. Дебок розглянули напрямки розвитку та інноваційні методи й моделі професійного навчання у галузі митної справи, А. Крупченко проаналізувала питання побудови освітніх програм у системі неперервної професійної освіти співробітників митних органів [3], О. Павленко обґрунтувала та розробила науково-методичне забезпечення комунікативної підготовки особового складу митної служби України [4]. Суттєвий інтерес для проведеного дослідження становлять також рекомендації Державної митної служби України до освітньо-професійних програм підготовки магістрів для митної служби та кваліфікаційні характеристики випускника, який навчається за освітньо-кваліфікаційним рівнем „магістр” у вищому навчальному закладі, що було розроблено колективом українських учених під керівництвом П. Пашка [5]. Водночас, увага науковців міжнародних організацій, серед яких – Всесвітня митна організація (далі – ВМО), Світова організація торгівлі (далі – СОТ), Європейська Економічна Комісія ООН, Міжнародна торгова палата, було зосереджено на узагальненні кваліфікаційних характеристик митників, пошуку ефективних технологій та інструментів професійного навчання фахівців у галузі митної справи. Проте теоретичне обґрунтування та практичне використання зазначених технологій та інструментів у сфері професійної підготовки українських працівників митної служби ще не було зроблено у достатньому обсязі.

Таким чином, *актуальність* теми нашої статті обумовлена, перш за все, необхідністю у кваліфікованих фахівцях у галузі митної справи, які б вільно опанували знаннями в юридичній галузі, були здатні виконувати управлінські, правотворчі, контрольні та правоохоронні функції у своїй професійній діяльності на високому рівні та нагальною потребою у розвитку потенціалу митної служби України.

Метою статті є теоретичне дослідження нових технологій навчання дисциплін митного спрямування в процесі професійної підготовки магістрів за спеціальністю „Право” та надання рекомендацій щодо їхнього застосування у професійній підготовці українських фахівців для галузі митної справи. Відповідно до мети було поставлено *завдання* проаналізувати зазначені технології та обґрунтувати їхнє подальше застосування у навчальному процесі магістрів за спеціальністю „Право”, що готуються в Академії митної служби України.

Треба зазначити, що на сьогодні ефективна міжнародна професійна підготовка магістрів у галузі міжнародного митного права та адміністрування відбувається на академічній базі університету Канберри (Австралія). З метою підготовки кваліфікованих працівників митних служб науковцями цього вищого навчального закладу було розроблено, по-перше, зміст дисциплін митного спрямування, які було зорієнтовано

на розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі митної справи з урахуванням професійних стандартів ВМО, що включають кваліфікаційні вимоги до знань, умінь та професійної поведінки керівників митниць та департаментів, начальників відділів та митних постів тощо [7, с. 11 – 29]. Перелік професійно-орієнтованих дисциплін, що вивчаються в університеті Канберри студентами факультету міжнародного митного права та адміністрування, зокрема, включає обов'язкові для вивчення дисципліни: „Менеджмент нормативно-правового регулювання” (6 кредитів), „Міжнародне митне право” тощо та вибіркові дисципліни: „Науково-дослідний проект у галузі права” (6 кредитів), „Контроль за виконанням принципів морського права” (3 кредити), „Митна оцінка товарів” (3 кредити) тощо [8]. Присвоєння ступеня магістра у галузі міжнародного митного права та адміністрування передбачає два роки навчання, отримання кредитів загальною кількістю – 36 та написання наукових робіт.

Наш аналіз виявив, що лекційні матеріали та завдання для семінарських занять у рамках окреслених дисциплін сприяють розвитку загальних знань магістрів у галузі міжнародного митного права стосовно національної та міжнародної політики, аспектів юридично-правової системи, пов'язаних з питаннями митної сфери, загального розуміння процесів макро- та мікроекономіки, фінансового менеджменту, ризик менеджменту та навчають умінням стратегічно планувати та аналізувати, впроваджувати основні вимоги митної політики, управляти кадровими питаннями, контролювати дотримання митного законодавства, тлумачити та застосовувати положення міжнародно-правових договорів з митних питань, надавати юридичні консультації тощо.

По-друге, вченими Центру митних досліджень університету Канберри [8] було запропоновано актуальні технології навчання предметів митного спрямування, а саме: електронне навчання, його форми і методи. Вони, зокрема, включають групові дискусії та диспути стосовно проблемних питань митної та податкової галузі, міжнародної митної політики країн, міжнародних конвенцій та стандартів, спрощення та безпеки торгових операцій, критичний аналіз документів ВМО та СОТ [9], статей у періодичних виданнях стосовно митної справи, творчі роботи у вигляді складання глосаріїв професійних термінів, службових записок, звітів, есе, повідомлень, рекомендацій, аналітичних довідок, доповідних записок, розробки стратегічних планів та проведення порівняльних аналізів.

Крім того, науковцями університету Канберри [8] ініційовано застосування методів дистанційного навчання у професійній підготовці магістрів у галузі міжнародного митного права та адміністрування. За допомогою інноваційних технічних та програмних рішень розроблено електронну платформу для он-лайн дискусій та форумів [10], що сприяє розвитку комунікативної компетенції, здатності вирішувати проблемні

питання, відстоювати свою точку зору, аналітично та критично мислити, а також надає можливість обміну професійними знаннями.

У свою чергу, в Україні професійна підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем „магістр” у галузі митного права відбувається, перш за все, в Академії митної служби України, яка готує кадри на замовлення Державної митної служби України. Професійна підготовка магістрів за спеціальністю „Право” триває один рік та закінчується складанням комплексного державного іспиту [5].

У ході дослідження нами з’ясовано, що на семінарських заняттях з дисциплін митного спрямування, таких як „Міжнародне митне право”, „Електронне декларування”, „Основи експортного контролю”, „Аналіз ризиків у митній справі”, „Митний пост-аудит” та „Актуалізація митного законодавства” [5], застосовуються традиційні технології навчання, що включають відповіді на питання, доповіді, презентації, складання рефератів. Тому нами запропоновано використовувати на семінарських заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін групові дискусії та диспути, „мозкові атаки”, „круглі столи”, технології ситуаційного навчання, проектні та ігрові технології (ділові та рольові ігри) [2] та практикувати складання рекомендацій, доповідних записок, звітів, аналітичних довідок і стратегічних планів, написання есе, коментарів і повідомлень [8], завдання до яких враховують передовий досвід країн-членів ВМО щодо законодавчих реформ, імплементації положень міжнародних конвенцій, уніфікації митних процедур та введення системи електронного документообігу [9].

Наведемо декілька прикладів таких завдань.

1. Завдання для групової дискусії, що розроблені для застосування на семінарських заняттях з дисципліни „Митна оцінка товарів”, включають наступні питання:

а) чи підтримуєте ви твердження, що Угода СОТ про митну оцінку в цілому містить досить конкретні і точні положення, що надає трейдерам можливості заздалегідь оцінити, з розумним ступенем достовірності, вартість їхніх товарів для митних цілей? Поясніть свою точку зору;

б) низка правил в Угоді СОТ про митну оцінку стосується прозорості та спрощення процедур торгівлі. Виберіть три таких правила та поясніть кожне з них з точки зору переваг для трейдерів.

2. Завдання для складання рекомендацій, що розроблені для застосування на семінарських заняттях з дисципліни „Міжнародне митне право”, включає наступну ситуацію:

Ви – начальник департаменту управління кордонами національної митної адміністрації. Упродовж вихідних на вашому кордоні відбувся інцидент за участю митних офіцерів Вашого департаменту. Інцидент стосується питань юрисдикції міжнародного митного права. Голова митної адміністрації звернувся до Вас за консультацією щодо порушення положень міжнародного права, законності заходів, вжитих митними

офіцерами, і рекомендованого курсу подальших дій. Ви маєте скласти письмові рекомендації обсягом до 2000 слів стосовно інциденту.

3. Завдання для підготовки доповідної записки, що розроблені для використання на семінарських заняттях з дисципліни „Правила Генеральної Угоди з тарифів і торгівлі та правила СОТ”, містять наступне:

Ви – головний радник з питань торгової політики уряду. Ваш уряд розглядає ряд ініціатив і змін до існуючої національної політики з метою стимулювання зовнішньої торгівлі. Міністр торгівлі готує правовий документ стосовно політичних заходів, який він має намір подати до уряду на розгляд. Вам як раднику було надано копію цього документа з метою оцінити нові пропозиції щодо їхньої відповідності зобов'язанням країни в якості члена СОТ. Ви маєте написати доповідну записку міністру, в якій Вам слід пояснити, чи політика уряду відповідає чи не відповідає зобов'язанням країни в рамках Генеральної Угоди з Тарифів і Торгівлі (далі – ГАТТ) та Угоди СОТ. Ви також маєте надати рекомендації стосовно того, які зміни необхідно внести у зазначений проект, щоб його положення відповідали правилам ГАТТ та СОТ.

Таким чином, саме реалізація ефективних технологій професійної підготовки, які розроблено з урахуванням сучасних процесів та тенденцій митної діяльності, сприяє формуванню професійної компетентності фахівців у галузі митного права та успішному вирішенню ними своїх професійних завдань у майбутньому. Потребують подальшого впровадження практичні завдання для використання на семінарських заняттях з дисциплін митного спрямування. Напрямом наших подальших пошуків вважаємо розробку прикладних аспектів професійної підготовки магістрів у галузі митного права.

Список використаної літератури

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К.: Київ. держ. ун-т, 1993. – 220 с.
2. Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах: монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. – 228 с.
3. Крупченко А. К. Построение образовательных программ в системе непрерывного профессионального образования сотрудников таможенных органов: на примере иноязычного обучения. Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.08, М., 1999. – 222 с.
4. Павленко О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти: Дис...д-ра пед. наук: 13.00.04 / Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – 541 с.
5. Пашко П. В., Гармаш Є. В. та ін. Рекомендації державної митної служби України до варіативних частин освітньо-професійних програм підготовки магістрів

для митної служби / П. В. Пашко, Є. В. Гармаш та ін. // Академія митної служби України. – Дніпропетровськ, 2010. **6. Customs professional development: a key enabler for management excellence.** //WCO News. – February 2011. – № 64. – p. 31. **7. PICARD.** Professional Standards. – World Customs Organization, Brussels. – 2008. – 46 p. **8. The Center for Customs & Excise Studies,** University of Canberra, Australia, official site: <http://www.customscenter.edu.au> **9. WCO SAFE Framework of Standards.** June 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wcoomd.org. **10. World Customs Organization.** E-Learning Programme. – [Електронні дані] – Режим доступу: <http://www.wcoomd.org>

Трякіна О. О. Нові технології навчання дисциплін митного спрямування в процесі професійної підготовки магістрів за спеціальністю „Право”

У статті розглянуто нові технології навчання дисциплін митного спрямування, які сприяють розвитку професійної компетенції магістрів у галузі митного права. Проаналізовано технології навчання, що було розроблено вченими Центру митних досліджень університету Канберри. Надано рекомендації щодо застосування дискусійних, проектних та ігрових технологій, технологій ситуаційного навчання та творчих робіт у вигляді складання рекомендацій, доповідних записок, звітів, аналітичних довідок і стратегічних планів, написання есе, коментарів і повідомлень на практичних заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін. Визначено напрямки подальшого дослідження.

Ключові слова: технології, професійна підготовка, магістри, дисципліни митного спрямування, семінарські заняття.

Трякина О. А. Новые технологии обучения дисциплинам таможенного направления в процессе профессиональной подготовки магистров по специальности „Право”

В статье рассмотрены новые технологии обучения дисциплинам таможенного направления, которые способствуют развитию профессиональной компетенции магистров в области таможенного права. Проанализированы технологии обучения, разработанные учеными Центра таможенных исследований университета Канберры. Даны рекомендации по применению дискуссионных, проектных и игровых технологий, технологий ситуационного обучения и творческих работ на практических занятиях профессионально-ориентированных дисциплин. Определены направления дальнейшего исследования.

Ключевые слова: технологии, профессиональная подготовка, магистры, дисциплины таможенного направления, семинарские занятия, задания, специалисты, таможенное право.

Triakina O. A. New Technologies of Training of Customs-oriented Subjects during Professional Training of Masters of Customs Law

The paper considers new technologies of training of Customs-oriented subjects, which facilitate the development of professional competence of masters of Customs law. Learning technologies developed by the scientists from the Center of Customs & Excise Studies of the University of Canberra have been analyzed. The recommendations on the use of discussion and gaming technologies as well as situational technologies and creative works in the form of group discussions and debates, „brainstorming”, „round tables” business and role plays, making recommendations, memoranda, reports, analytical reports and strategic plans, writing essays, comments and messages, which take into account the best practices of WCO member countries concerning legislative reforms, the implementation of the international conventions, harmonization of customs procedures, during practical lessons within professionally oriented disciplines have been given. Some examples of certain tasks to be used at seminars within a few Customs-oriented subjects such as „Customs valuation”, „International Customs law” and „GATT / WTO rules” have been given. Directions for further research as to the development and implementation of applied aspects of training of masters in the field of customs law have been defined.

Key words: technologies, professional training, masters, Customs-oriented subjects, seminars, tasks, specialists, Customs law, competence.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2013 р.

Прийнято до друку 27.06.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Павленко О. О.

УДК 37.016:33-047.22

О. А. Хохлова

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Соціально-економічний розвиток України на сучасному етапі характеризується глибокою трансформацією всіх сфер життя та виробництва, викликаною світовими процесами глобалізації, інформатизації та зміни характеру праці. Для повноцінного існування в нових соціально-економічних умовах людина повинна усвідомлювати свою роль у соціально-економічній системі; розуміти сутність сучасних економічних процесів; володіти знаннями й уміннями, достатніми для